

A Reneszánsz-kutató Csoport 1970. évi munkája

Az Irodalomtudományi Intézet tudományos tervében 1969 elejétől kezdve a reneszánsz-kutatás külön témaként szerepel. E korábban elhanyagolt területen sokoldalú munka indult meg, eleinte a Klasszikus Magyar Irodalmi Osztály keretén belül. A munka megkezdéséről, s az első félév eredményeiről 1969-ben már rövid tájékoztató is megjelent: ItK 1969, 522—523.

1969 őszén a munka a megkezdett mederben haladt tovább. Folytatódtak az intézeti kutató-csoport és az egyetemek régi magyar tanszékeinek közös felolvasó ülései. 1969 végéig az alábbi értékes és élénk eszmecserét kiváltó tanulmányok bemutatására került sor:

Dán Róbert: A héber források szerepe az antitrinitarizmussal kapcsolatos polémiákban (Melius és Dudith) (szept. 17).

Alexa Károly: A misztika stíluslemelei a régi magyar költői nyelvben (okt. 8).

Kardos Tibor: A Gritti-játék keletkezése (nov. 29).

Tarnóc Márton: A magyar Justus Lipsius (nov. 26).

Varjas Béla: Kovacsóczy Farkas feljegyzései és Szegedi Gergely (dec. 12., Debrecenben).

Kovács József: Az európai emblematika és Lackner Kristóf (dec. 13., Debrecenben).

1970. január 1-től az intézeti reneszánsz-kutatás szervezetében újabb fontos és nagy jelentőségű szervezeti változás történt. Megalakult az Intézet többi osztályától független, önálló Reneszánsz-kutató Csoport. Vezetője *Klaniczay Tibor*, helyettes vezetője *Varjas Béla* lett; tagjai pedig: *Komlövöszki Tibor*, *V. Kovács Sándor*, *Pirnánt Antal*, *Stoll Béla* és *Varga Imre*. A Csoport munkájának támogatására s terveinek a többi kutatóhellyel való jobb összehangolása érdekében Tudományos Tanács is alakult a reneszánsz-kutatás néhány kiemelkedő szaktekintélyéből. A Tudományos Tanács tagjai lettek: *Bán Imre*, *Esze Tamás*, *Kardos Tibor*, *Keserű Bálint*, *Makkai László*, *Székely György*, *Tolnai Gábor* — s az azóta elhunyt *Trencsényi-Waldapfel Imre*.

A Csoport e változás után kedvezőbb helyzetben folytathatta az 1969-ben elhatározott és megkezdett program megvalósítását. Az egyéni munkák közül *V. Kovács Sándor* a Mátyás- és Jagello-kori humanista költőknek, *Pirnánt Antal* az erdélyi antitrinitarizmus kezdetének, *Komlövöszki Tibor* a Balassi-vers formai kérdéseinek a vizsgálatában haladt jelentékenyen előre. *Varjas Béla* pedig megkezdte a XVI. századi magyar epikáról szóló monográfiájának munkálatait. Tovább folytatódtak a kelet-európai reneszánsz irodalomról készülő kollektív munka (szerk. *Varjas Béla*), és a moszkvai Gorkij Intézettel közösen készítenődő, a reneszánsz elvi kérdéseiről szóló tanulmánykötet (szerk. *N. I. Balasov—Klaniczay Tibor*) szervezésének és előkészületeinek munkálatai. Az előbbiről megjelent francia nyelven *Varjas Béla* program-tanulmánya (Acta Litteraria 1970, 135—150); az utóbbi esetében pedig megtörtént a szerzők és témák végleges kijelölése mind szovjet, mind magyar részről. A magyarországi latin humanista irodalom alkotásainak közzétételére tervezett sorozatnak a tervét kidolgozta *Pirnánt Antal*, a sorozat szerkesztője. Két kötet munkálatai (Vitéz János művei *Boronkai Iván*, illetve Ransanus *Epitome*-ja *Kulcsár Péter* gondozásában) már meg is kezdődtek. 1970 folyamán a leglátványosabb eredményt a Csoport égisze alatt folyó munkálatok között az RMKT (szerk. *Stoll Béla*) tudja felmutatni: megjelent az V. kötet (Szombatos énekek, kiad. *Varjas Béla*); nyomdába került a VI. kötet (Szenci Molnár Albert versei, kiad. *Stoll Béla*); elkészült a VII. kötet (Katolikus egyházi énekek, kiad. *Holl Béla*), s befejezés előtt áll a IX. kötet (1630—1650 közötti történeti énekek, kiad. *Varga Imre*); a befejezetlen XVI. századi sorozat soron következő kötetének előkészítését pedig megkezdte *Varjas Béla*.

A Csoport munkatársi körének bővítését tette lehetővé a középiskolai tanárok részére 1969 őszétől kezdve bevezetett ösztöndíjrendszer. A Csoport ennek keretében két ösztöndíjas helyet kapott, s *Alexa Károly* és *Merényi László* kapcsolódhattak így munkájához. *Alexa Károly* a manierista vallásos prózairodalommal kezdett foglalkozni, *Merényi László* pedig Rimay János sztoicizmusával, illetve prózájával. Minthogy *Alexa Károly* 1970 elején az ELTE Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékére került tanársegédnek, ösztöndíjas helyére *Sarkadyné Obermayer Erzsébet* került, aki a padovai egyetem XV—XVI. századi magyar diákjainak vizsgálatát, a velük kapcsolatos adatok összegyűjtését kezdte meg.

1970 folyamán tovább folytatódott a Csoport és a tanszékek közös vitaülés-sorozata. Az év során az alábbi előadások megtartására került sor — az előző évihez hasonló érdeklődéstől kísérve:

Bán Imre: Károlyi Péter poétikája és a magyar poétikai irodalom kezdetei (jan. 14).

Ritók Zsigmondné: A Balassi-komédia keletkezésének körülményei (febr. 11).

Csapodiné Gárdonyi Klára: Vitéz János könyvtára (márc. 11).

Jenei Ferenc: Beniczky Péter és a manierizmus (ápr. 15).

Botta István: Huszár Gál Debrecenben (máj. 27).

V. Kovács Sándor: A humanista János (Élete és versei) (jún. 24).

Makkai László: A magyarországi reneszánsz tudomány- és technikatörténeti problémái (szept. 23).

Kathona Géza: A tolnai iskola a reformáció korában (okt. 21).

Dán Róbert: A Bogáti-kérdés (nov. 13, Szegeden).

Balázs Mihály: A magyar szombatosság szláv kapcsolatai (nov. 13, Szegeden).

Kulcsár Péter: Heltai Gáspár krónikája (nov. 14, Szegeden).

Horváth Iván: A gondolat-ritmus kérdése a XVI. század költői nyelvében (dec. 16).

A Csoport életének legjelentősebb eseménye a tanszékekkel közösen 1970. május 7–9-én rendezett sárospataki manierizmus-ülésszak volt. E nagyszerű találkozó előkészítése és megszervezése Komlovszki Tibor érdeme volt. Az ülészak programjának és eredményeinek ismertetésétől itt eltekintünk, minthogy az olvasható az ItK 1970. 4. számában, amely valamennyi elhangzott előadás szövegét is közli.

Bár nem a Csoport hatáskörébe tartozott, de a Csoport vezetőjének a feladata volt az 1970. június 11–14-én Velencében, „Venezia u Ungheria nel Rinascimento” címen megrendezett konferencia hazai előkészítése. E nagyjelentőségű találkozó a Fondazione Giorgio Cini és a Magyar Tudományos Akadémia égisze alatt jött létre, mintegy 30 olasz és mintegy 20 magyar szakember részvételével. Magyar részről az alábbiak — köztük a Reneszánsz-kutató Csoportnak, illetve Tudományos Tanácsának több tagja — tartottak előadást: *Bán Imre, Benda Kálmán, Bónis György, Csapodiné Gárdonyi Klára, Kardos Tibor, Klaniczay Tibor, Köpeczi Béla, Kulcsár Péter, Nagy László, Nyerges László, Pirnát Antal, Rázsó Gyula, Szegfű László János, Székely György, Teke Zsuzsa, Tolnai Gábor, Zimányi Vera.* A konferencia vendéglátója a Fondazione Giorgio Cini volt, mely *Vittore Branca* főtitkár jóvoltából kiváló feltételeket teremtett a komoly tudományos tanáskozás számára. A magyar delegációt *Köpeczi Béla*, az MTA főtitkárhelyettese vezette. Az ülészak anyagát a Fondazione Giorgio Cini fogja publikálni.

A Reneszánsz-kutató Csoport igen nagy súlyt kíván helyezni a nemzetközi kapcsolatok kiépítésére. Ennek érdekében a Csoport megalakulásáról, szervezetről, működéséről és terveiről rövid nyomtatott tájékoztatót adott ki francia nyelven, melyet megküldött számos külföldi intézetnek és szakembernek. A magyarországi reneszánsz-kutatás új műhelyének a létrejötté kedvező nemzetközi visszhangot váltott ki: mind egyes intézetek, mind pedig egyes tudósok üdvözölték a Csoport megalakulását, felajánlva együttműködésüket és támogatásukat. (Igy: a Szovjetunióból, Romániából, Lengyelországból, az NDK-ból, Olaszországból, Svájc-ból, Franciaországból, Belgiumból, az Egyesült Államokból.) A nemzetközi kapcsolatok szervezettebbé tétele végett az Intézet vezetőségének, illetve a Magyar Tudományos Akadémiának a hozzájárulásával a Csoport kérte felvételét a reneszánsz-kutató intézetek nemzetközi szövetségébe (Fédération des Sociétés et Instituts pour l'Etude de la Renaissance). A Fédération 1970. augusztus 22-én Moszkvában tartott közgyűlésén egyhangúlag el is fogadta a Csoport csatlakozását.

Klaniczay Tibor

A romantika-munkacsoport vitáulése

A MTA Irodalomtudományi Intézetének romantika munkacsoportja 1970. október 21-én ülést tartott. Az értekezleten *Lukácsy Sándor* ismertette annak a tanulmányoknak téziseit, amelyet *Liberalizmus—romantika—szocializmus* címmel az Intézetnek a SzUTA Gorkij Világirodalmi Intézetével közösen tervezett tanulmánykötete számára készít, majd az előadást széleskörű vita követte.

Az előadó hangsúlyozta, hogy mindenekelőtt a szemantikai fogalmak tisztázását tartja szükségesnek, mivel a liberalizmus fogalma körül igen nagy a konfúzió. Jellegetes példája ennek, hogy míg egyfelől Joseph De Maistre a cári Oroszország kormányzatát minősítette liberálisnak, addig Vajda Péter „minden elnyomott szabadságtörekvéssel” tartotta egyértelműnek a liberalizmust. A fogalmi tisztázást Lukácsy Sándor szerint tartalmi jegyek alapján kell megteremteni. A továbbiakban azt fejtette ki, hogy a liberalizmus ősi jelszava — „szabadság és tulajdon” — egyszerre irányult a feudalizmus és a szocializmus ellen. *Polgári* szabadságról és *polgári* tulajdonról volt szó mindig a liberálisoknál. Az új doktrína létrejöttének feltételét pedig főként abban a felismerésben jelölte meg az előadó, mely szerint az emberek az anyagi javak maximális újratermelésére fordíthatják erejüket, ha megadatik számukra az egyéni kezdeményezés szabadsága. Ennek megfelelően a liberalizmus jellege mindig anti-tatista, individualis, antiintervencionista — jöllehet a liberális burzsoázia ezeket az elveket, valahányszor érdekei kívánták, szegre akasztotta.

Referátuma következő részében az előadó arról szólt, hogy a liberalizmus az egyenlőséget csak mint törvény előtti egyenlőséget hajlandó elismerni. Az amerikai Függetlenségi Nyilatko-